

**GOZDARSKI INŠTITUT SLOVENIJE**

Večna pot 2, 61000 Ljubljana, p.p. 523-X, Slovenija
telefon: 386 61 + 1231343
telefax . 386 61 + 273589

Poročevalska, diagnostična in prognostična služba za varstvo gozdov
GIS in Gozdarski oddelek BF

Zavod za gozdove Slovenije
Območna enota Murska Sobota
Vodja OE g. Štefan Kovač
Ulica arhitekta Novaka št. 17
9000 Murska Sobota

Zadeva: Sušenje drevja v parku pri gradu Rakičan

Prosili ste nas, da podamo mnenje o vzrokih sušenja drevja v parku pri gradu Rakičan. Park je spomeniško zaščiten in strokovnjaki Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Maribora so v njem opazili poškodbe gabrov in želijo vedeti, ali je dim iz bližnje kotlovnice bolnice in doma onemoglih mogoč vzrok poškodovanosti drevja v parku. Zato smo v torek, 15. 10. 1996 pregledali poškodovani del parka sodelavci GIS: Matjaž Čater, dipl. inž. gozd., Rudi Mutec, inž. gozd. in mag. Dušan Jurc, dipl. biol.

Kotlovnica z dimnikom, ki sega le malo nad drevesne krošnje, je postavljena tik ob parku. Tu rasejo predvsem odrasla, zelo visoka drevesa navadnega gabra (*Carpinus betulus* L.). Praktično vsa drevesa v trikotniku s stranico približno 70 m so v različnih fazah propadanja: imajo številne suhe veje in vrhove, listje je prezgodaj odpadlo. Na celi površini, kjer se gabri sušijo, smo našli številne trosnjake štorovke (*Armillaria* spp.), ki izraščajo iz korenin, dnišč in celo po deblih navzgor na suhih ali sušecih se drevesih. Pod lubjem suhih dreves smo našli številne rizomorfe te glive. Tla na tem delu parka so razrita (verjetno z buldožerjem), poškodovane so tudi debele korenine in dnišča debel. Jasno je opazno, da so z buldožerjem zemljo tudi odstranjevali, saj je travna ruša na nekaterih mestih odrezana in odstranjena tudi do globine približno 20 cm. Na robu parka, kjer je njiva, je znak za plinovod (rumena tabla na drogu). Tu so tla sveže nasuta in očitno so iz parka sem narinili zemljo.

Menimo, da opaženo sušenje drevja v parku ni povezano z onesnaževanjem zraka iz kotlovnice bolnice in doma onemoglih. Nemogoče je namreč, da bi onesnaženi zrak deloval tako lokalno, kot se suši drevje v parku Rakičan. Zato vzorcev listja, ki smo jih nabrali iz sušecih se gabrov ne bomo analizirali na vsebnost celokupnega žvepla.

Štorovke (pri nas poznamo pet vrst, od katerih sta dve vrsti lahko primarni zajedavki) bi lahko bile osnovni vzrok za sušenje drevja v parku, vendar ne vemo številnih podatkov, ki bi z gotovostjo potrdili to domnevo. Tako menimo, da sta mogoči vsaj dve domnevi o vzrokih sušenja gabrov:

1. Neki abiotski dejavnik je močno oslabil ali uničil korenine gabrov, ki so ga nato štorovke hitro prerasle. Z ozirom na sveže nasutje in prekopavanje na mestu, kjer poteka plinovod, bi lahko domnevali, da bi ta škodljivi dejavnik lahko bilo puščanje plina iz plinovoda. Iz literaturnih podatkov in iz primerov v Ljubljani vemo, da je puščanje plinovodne napeljave izjemno škodljivo za v bližini rastoče drevje. Ne gre za zastupitev s plinom, ampak za pojav, da v tleh nastanejo razmere brez kisika, ki pa ga korenine nujno potrebujejo za dihanje. V tleh, zasičenih s plinom, korenine odmrejo. S tem bi tudi lahko razložili nenavadno hitro in močno preraščanje celotnega poškodovanega dela parka s štorovkami. Vendar je g. Mirko Brglez, iz dispečerskega centra za plin v Mariboru zatrdil, da v bližini parka Rakičan v zadnjih letih plin ni pušchal (z njim smo se telefonsko pogovarjali 24. 10. 1996).
2. Pri gradnji plinovoda so bile številne debele gabrove korenine poškodovane, vanje so prodrle štorovke in povzročile sušenje drevja po nekaj letih. Verjetno so bile štorovke prisotne v parku že preje in po poškodbah so uspele okužiti poškodovano drevje. Morda so celo nedavne poškodbe tal in korenin z buldožerjem tisti osnovni sprožilni dejavnik, ki je omogočil štorovkam tako hitro razraščanje in uničevanje drevja.

Menimo, da je primarnega povzročitelja sušenja gabrov v parku Rakičan težko nedvoumno definirati brez dobrega poznavanja vseh dogajanj v parku v npr. zadnjih desetih letih. Drevje je v tem jesenskem času kazalo močno prizadetost in domnevamo, da se bo večina dreves v nekaj letih posušila. Dejstvo, da je na celotni sušeci se površini opažena izjemno množična prisotnost štorovk, pa predstavlja grožnjo tudi ostalemu drevju v bližini. Infekcijska sposobnost štorovk se namreč poveča, če so le-te dobro prehranjene. Korenine odmrlega drevja predstavljajo veliko količino ustreznega materiala za razvoj štorovk, ki bo verjetno omogočil njihovo razraščanje in okuževanje še zdravega dela parka. Zato priporočamo, da se ob poseku odmrlih dreves odstranijo tudi njihovi panji in čim več korenin, s čimer bi razraščanje štorovk onemogočili.

Sestavil:

mag. Dušan Jurc, dipl. biol.



Direktor GIS:

prof. dr. Milan Hočevar, dipl. inž. gozd.



Ljubljana, 23. 10. 1996